

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНО ЈЕДНАКУТ НА ТАБАКУ

Цена за Србију:

НА ГОДИНУ	6 дин.
ЗА ПОЛА ГОДИНЕ	3 дин.
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ НА ГОДИНУ	9 дин.

УРЕДНИШТВО и АДМИНИСТРАЦИЈА

ЈЕ У ЗДАЊУ

ОПШТИНСКОГ СУДА

Цена је огласима 6 дин. пара од врете
Претилату ваља слаћи унутрњом на општин-
ски суд а све кореспонденције на уредника
РУКОПИСИ НЕ ЗРАЂАЈУ СЕ.
Наплаћена писма не примају се.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

ИЗБОРИ ОПШТИНСКИХ ЧАСНИКА

На држаним изборима грађана општине Београдске 29. и 30-ог пр. мес. ради избора 2. члана општ. суда и 5. кметовских помоћника, 14. одборника и 3 заменика, није ни један од истакнутих кандидата добио савршену већину, те је тако на поновним зборовима 5. и 7. ов. мес. извршен ужи избор између оних, који су на првим зборовима добили по највећи број гласова.

Исход држаних зборова овакав је:

На збору 29. пр. месеца за избор чланова суда и кметовских помоћника дошло је и гласало свега 740 бирача. Од тога броја добили су понајвише гласова:

За чланове суда.

Мијанло Кр. Петровић 361, Јанаћ М. Јанковић 302, Милан Банковић 270, Коста Томић 269, Ђорђе Рушчукаћ 142, Добросав Марковић 96.

За кметовске помоћнике.

Петар Х. Јанић 352, Ђока Х. Живковић 253, Тома А. Поповић 286, Мијанло Ерковић 194, Влајко Каленић 122, Јевта Немаровић 267, Јован Антонијевић 260, Коста Чупић, 272, Танасије Наумовић 256, Младен Тодоровић 256, Милош Вујић 148, Остоја Николић 153, Тодор Чупић 176, Димитрије Станковић 165, Алекса Стојановић 144.

На збору 30. пр. месеца, ради избора одборника и заменика, дошло је и гласало свега 557 бирача. Од тога броја добили су највише гласова.

За одборнике:

Никола Милишић 259, Јован Ж. Ђурић 229, Др. Марко Леко 227, Александар Кнежевић 224, Милош Обрнежевић 224, Светозар Зорић 224, Илија Цветановић 223, Милош Дамњановић 223, Милован Маринковић 222, Др. Ђока Димитријевић 222, Димитрије Ђирковић 221, Милија Јаковљевић 202, Коста Алковић 202, Милан Миловановић 219, Никола Кики 218, Никола Х. Поповић 209, Коста Павловић 194, Јован Крсмановић 167, Риста Миленковић 159, Стеван Ивковић 170, Спасоје Стевановић 163, Марко Денић 158, Живан Јовичић 159, Димитрије Стојановић 162, Јоца Ристић 157, Никола Бошковић 158, Станко Дугалић 158, Алимпије Богић 166, Коста Шуменковић 163, Мијило Павловић 133, Никола Ђорђевић 132, Самуил Пипјаде 132, Петар Ђелић 132, Стева Добривојевић 131, Јованча Антула 134, Алекса Милосављевић 132, Стева Јосиповић 132, Стева Д. Поповић 130, Милан Димитријевић 134.

За заменике:

Видоје Виторовић 224, Ђока Николић 221, Живан Бугарчић 213, Михаило Јовичић 201, Стеван Каралешкић 163.

Риста Крстић 156, Мијанло Јанковић 132, Ђока Б. Вељковић 137, Благоје Јовановић 129,

На зборовима 5. и 7. ов. месеца ужим избором добили су већину гласова и тиме изабрани за:

а. за чланове суда

Милан Банковић 480, Коста Томић 478

б. за кметовске помоћнике

Јевта Немаровић, Јован Антонијевић, Коста Чупић, Танасије Наумовић, Младен Тодоровић.

в. за одборнике

Димитрије Ђирковић тргов. Милован Маринковић професор, Др. Ђока Димитријевић лекар, Никола Х. Поповић пензионер, Александар Кнежевић инжењер, Илија Цветановић санџиџ. Др. Марко Т. Леко држав. хемичар, Јован Ж. Ђурић бакалин, Милош Дамњановић инжењер, Милош Обрнежевић ковач, Светозар Зорић инжењер, Милан Миловановић адвокат, Никола Кики бакалин, и Никола Милишић бакалин;

г. за заменике:

Видоје Виторовић кројач, Живан Бугарчић кафеџија, и Ђока Николић трговац.

Имали су право гласа: на првоме збору, 3032. на другоме, 3038. на трећем и на четвртном 3160. грађана.

НЕСЛУЖБЕНИ ДЕО

СРБИЈА

У

ДЕВЕТНАЈЕСТОМ ВЕЉУ

НАПИСАО

СЕН-РЕНЕ ТАЉАНДИЈЕ

ДРУГА СВЕСКА

ПЕТИ ДЕО*

Пад кнеза Милоша

Династија Обреновића оснива се у натов Русији и постаје подозрева у Петрограду. — Руске интриге у Србији. — Спор око белградских утврђења. — Позван да и, есуди, цар Никола осуђује Милоша и одржава турске ерлије у српској престоници. — Улога Милошевић у блињачкој буни. — Срби потурчењани и Срби Хришћани. — Политика кнеза српског између руског цара и турског султана.

„Ви сада имате наследнога кнеза, — честитам вам“! Са овим речма примио је цар Никола депутате Милошеве у скоро после прокламовања хатишерифа

* Ма да је ова глава петог дела једном већ изашла у овим новинама — пре годину и по дана — опет, због давнашњег прекида, а у интересу везе читаоачеве, сматрамо за вредно да ју при овој обнови превода друге свеске Таљандијеве историје понова донесемо.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

који освешта победу кнеза српског. Па да ли је ова честитка била искрена? Депутатима — Авраму Петронијевићу и Цветку Рајовићу — учинило се, као да је цар то рекао гласом мало подругливим. Свакако, исту такву (прочишћу) честитку добили су они и од једног министра руског, државног саветника и шефа азијског одељења г. Родофиника. Из његовог говора пробијао је неки при-тајени немир, а показивало неко изненађење осветљено лаким но горким осмехом. Све се то, пак, дало превести на ово: „Ха! ви побеђујете без нас; ви мислите да можете без нас... узмите се на ум“!

У осталом, оба Србина беху врло лепо примљена у Петрограду. Већ, зна се, колико Руси умеју да задобију своје госте. Обасути пажњом и окићени орденима, а уведени чак и у кругове руског племства са сваком препоруком, Петронијевић и Рајовић просто бише очарани. Они ту заборавише и ону шалу првога дана, и осетише се само у милости!

Што се политике тиче, царски дипломати нису много муке имали да тачно сазнаду, право расположење кнеза српског. Већ тада они добро предвиђаху, да се Милош неће дати тако лако употребити од Русије, као оно влашки и молдавски господари. Из нехотичних исповести српских депутата јасно им изађе, да тај страшни човек, тај лукави, вредни, славољубиви Милош, који тако суревњивим оком бди над независношћу своје земље, да он у даној прилици може да буде чак и непријатељ руске политике. „Од тог тренутка“ — вели један дубоко посвећен човек у тајне ове историје — „Руси добро узеше Милоша на око, почеше стварати му тешкоће у земљи и тражити, из далека, пута и начина да га оборе“*)

Што се тиче самога пада кнеза Милоша, било би и сувише zgodно за апологичаре његове, да исти (пад) објасне простим непријатељством Русије. Треба имати на уму и мане деспота. Историја ће, доиста, потврдити, да је Русија имала великог удела у катастрофама које ћемо овде испричати. Русија је имала интереса да Милоша уклати, и да отуда користи извуче. Али, опет, не заборављајмо: да, ако је Русија и оборила Милоша, Милош је баш био тај који јој је оружје сковао. Бранити кнеза Милоша простим окривљавањем московске дипломатије, значило би изазвати са свим готове рекриминације; јер, на послетку, факта су ту: зна се какав је био Милош, видело се, да је и сам долазио до нужде да тражи опроштаја за свој деспотизам, из призрења према заслугама које је земљи учинио; па опет, чим се осећао безбедан, а он је пуштао старој својој нарави на вољу. Ми овде нити хоћемо да правдамо Милоша ни да умаљавамо улогу руске политике. Ништа природније но да оснивач српске кнежевине има и присталица и противника на мегдану, на коме је своју снагу развијао; али за нас, као просте посматраче из даљине, постоји само један интерес, а то је, жеља да сазнамо *истину*: е да би у исто време могли проићи и руске политичке планове у источној Јевропи.

Дакле, нама се чини да *једно* стоји као осведочено, а на име: да су Руси, и акерманском конвенцијом и хатишерифом од 1830 год. хтели, *али само донекле*, да послуже ствари Срба; не дајући им никако да сувише порасту. Оснивање династије Обреновића постигнуто је без њихове заслуге, или још правије, у пркос њима. За то, чим Милош уђе у Београд као господар — ето ти чи-

тавих батаљона агената руских са задатком надзора над њим. Рекосмо надзорника; но, да ли та реч довољно казује? — кад ти људи већ беху његови цензори, а сутра ће му бити и ривали? Читалац ће се опоменути како су старе војводе из борбе за независност, како су другови Карађорђеви, као и он 1813 у очајању прешав Дунав, нашли склоништа у Русији. Влада руска их је наместила у јужним провинцијама својим, у Бесарабији нарочито, и одредила им ту доста лепе пензије. Само место (Бесарабија) било је добро изабрано, јер су се одатле ови могли према приликама употребити, и као посматрачи, и као посредници, и као авангарда преко Дунава — једном речју, — како год догађаји буду захтевали. Дакле, чим султан Махмуд признаде Милоша за наследног кнеза Србије, петроградски кабинет даде бесарапским емингратама на знање, да је час њихова повратка у постојбину куцнуо. Политичко стање Србије било је тада већ осигурано и кнез Милош прими их све, на препоруку руског цара, и даде им ухљебија. Управо, каквог је смисла и могло имати даље постојање такве једне емиграције? Људи се доиста, и врате али, као и сви емигранти, заборављајући да су друга времена настала, да активна, звања припадају онима који су у земљи остали и седамнајест година под теретом стењали — велим — они се врате са свим својим амбицијама, зачуђени и увређени што нису више први у својој земљи.

На челу ових стајао је стари Јаков Ненадовић, јунак од 1804 год. и један од оних војвода који су и са мом Карађорђу смели диктатуру спорити. Милош га прими даде му кућу, земље, воденицу у Ваљеву, — столицу његове некадање и јуначке војводине. Сину његовом, Јеврему буде поверена војена команда пахије, а сви остали буду примљени са истом благонаклоношћу, ма да никоме не буде дата стара власт, ни наслеђе на које су они наде полагали. Милош ни по што није хтео дати да васкрсну стари снахилуци из првог доба. Он је, у осталом, одмах провидео и тајне намере Русије, и знао је: да ће ови гости, које му она тако журно шаље, само увећати број његових непријатеља. Ваљало је, међу тим, примити их владалачки, пуне шаке и без свака страха, али у исто време држати их мало по даље од себе и мотрити на сваки покрет њихов.

Да је Милош доиста прозрео у смерове Руса, за доказ нам служи и то: што, при свом наваљивању њиховом, не хтеде отворити врата Србије удовици и сину Карађорђевог. Он им је уступио један богат снахилук свој у Влашкој, и слао из сопствене касе годишњу пензију, али све то под условом: да се сами одреку сваке наде на повратак. Дабогме, да је Милош хтео са овим да извуче племениту удовицу из средине партијских интрига, те да се, у случају какве завере или буне, не мора светити над једним славним, земљи вазда драгим, именом. Догађаји су као што ћемо видети, а сувише оправдали ове слутње и предохране кнеза српског.

У осталом, и једна друга епизода могла је уверити Милоша о злом расположењу Русије према српској кнежевини. Читалац ће се опоменути, да је хатишериф од 1830 оставио Турцима пограничне градове. Отоманска застава имала се од сада вити једино над њиховим бедемима, који се сада сматрају као царска својина и штит земље противу туђина. Даље је условљено, да се утврђења која нису постојала пре рата за независност, поруше. Но сад, да ли је Београд — *град*? Ако се одговори да јесте, онда Турци имају права да у њему остану; ако није, онда ваља да иду. Дакле, колико сутра дан по призору који смо у

*) Види „Essai historique sur les révolutions et l'indépendance de la Serbie“ доктора Куниберга, на кога смо се већ више пута до сада позвали.

последњој глави имали прилике да опишемо — призору онако славном за Србе а онако срамном за Турке — побеђена (турска) страна покушавала је, да се на овој (градској) тачци освети служећи се ту и шиканеријом и пркосним полагањем права. „Београд је утврђено место“ — говорили су турски комесари — „Београд је нуждан и за одбрану Дунава; погледајте само на његове шанчеве и палисаде.“ Међу тим, извесно је било да су „утврђења“, Београда била порушена још 1739 год. после рата између Турске и Аустрије. Београдски уговор мира који је учинио крај тој војни, садржавао је то (рушење) и као формални услов. Управо, тек доцније, и за време првог српског устанка, варош је снабдевана са околним утврђењима. Та утврђења требало је сад поравнати, а Београд онда није «град» већ варош која је Србима досуђена, изузев, наравно онај *прави град* или цитаделу која по хатихерифу отоманским гарнизонима припада. Доиста, ништа јасније није могло бити; па опет она дво-значност „утврђења“ («палисада» и „шанчева“) послужи Турцима за повод да узимају данас оно што су јуче дали. Они су једнако тврдили, да су та „утврђења“ постојала *пре* српског устанка и показивали су прстом на трагове њихове — као да су та утврђења, — баш и да их је било пре 1804 — могла учинити да се зна, шта је *варош* а шта *град* — Београд.

Преговори су трајали доста дуго. Кад год се тицало избегавања сопствених обавеза, турска дипломатија умела је увек да нађе по нешто с чим ће ствар да одлаже, предлажући уз то великолепне формуле. На послетку, цариградски Диван предложи Милошу, да њихов спор пресуди руски цар Никола. Милош није могао не пристати на таквог судију. Што се, пак, турске владе тиче, она је ту водила парницу за коју је напред знала да ће добити; јер је у то време баш петроградски кабинет, — и онако незадовољан што види да Срби сувише сретно и брзо успевају, — обасипао Диван својим љубазностима, е да би га склонио на закључак *балта-лиманског* уговора. Цар, доиста, и пресуди противу Милоша. Би, дакле, решено, да цела варош Београд, под именом „града“, остане Турцима. Милош је на ову пресуду дошао у такву љутину да је хтео прибећи оружју. За тренут и сукоб изгледаше неотклоњив. Турци се већ беху повукли у град, топови градски наперени на хришћанске делове вароши, и саме тобџије турске стајаху већ на свом месту са запаљеним фитиљима. Још само један знак кнеза српског, и сва би Србија била на ногама, а Београд узет на јуриш пре него би Махмуд и имао времена да пошаље војску противу бунтовника. Истина, да би то изашло на један страпан рат, и — Милош имаде снаге да се уздржи и одложи победу до дана када ће она бити и сигурнија и јевтинија. Он остави Београд, и врати се у свој Крагујевац.

Ево, дакле, под каквим је знамењима отпочела друга периода Милошеве владавине. Признат као кнез Срба и проглашен за главу династије хатихерифом Махмудовим, он ипак мора да оставља престоницу у којој тек што се крунисао, а Русија је баш та, која му, пружив руку Турцима, задаје овај удар.

Некако у исто време букнуше и два устанка да му створе нове и озбиљне тегобе. Две области турског царства, *Арбанија* и *Босна*, дигоше се противу Махмуда. Наследник Селимових рефорама, пријатељ јевропских идеја и целат јаничара, био је у очима старих Турака душман Мухамеда; и они су и њега, као год Селима, звали „султан-џаур.“ Тога дакле, „султан-џаур“ хтели су оборити Арбанаси и Бошњаци. Али било је, опет,

велике разлике између ова два устанка. Глава Арбанаса Мустафа-паша од Скадра био је, пре свега, властољубац који се хтео користити заљубљаним положајем царевине, да се сам осили; вера је ту њему служила као изговор. На против глава Бошњака, Хусејин-Капетан, јесте убеђени бранилац старих закона, јунак и светац. Исту противност налазимо у спољним околностима. Мустафа се јављао као непријатељ Махмудов још у години 1829, и у часу кад Руси марширају на престоницу царевине. Хусејин-Капетан, опет, диже Босну тек после једренског мира. Отуда и разлика у одлукама Милошевим. Да је Мустафа паша у год. 1829 енергије показао, турско царство било би јако угрожено. Од своје стране, кнез Срба, имајући пред очима интересе Србије, морао се питати: шта ће бити од његове ствари ако арбански паша, успев да обори Махмуда помоћу Руса, добије и главну улогу у преображају царства? Мустафа је живо наваљивао на Милоша да му се придружи и да му помогне бар у новцу — чему се Милош и одазове, обећава 200.000 гроша. Али то је била проста тактика с Милошеве стране — као нешто «злу не требало» — јер у својој души Милош није желео пропаст Махмудову; а већ смо видели колико су Срби ценили онај једренски мир који учини краја рату 1829 год. ослабив, али не и срушив, турску царевину. Према томе, кад је Хусејин Капетан на челу Бошњака му, устао противу „султан-џаур“ Милош се није ни мало колебао. Тај „султан-џаур“, кога Турци босански нападају, то је полу-јевропски владар, цар, који пристаје на реформе, и који је повратио Србима велики део њихове независности. Ствар Махмудова је (са те тачке) и ствар Србије.

Наравно, није наше овде да причамо историју ове бошњачке буне; нама је само стало било да кажемо, да је овако држање Милошево јако допринело победи Махмудовој, као и да је та победа доцније приписивана Милошу у тешки грех. По нашем мњењу, ништа не може бити неправичније од такве оптужбе. Ако кога ту треба тужити, онда треба оптужити српску историју, и ону вековну поцепеност племена српског; јер, може ли се рећи да је Милош крив што су фанатички борци Хусејинови, што су упорни браниоци Ислама, потомци српског Душана и Лазара? Страним критичарима лако је, дабогме, декламовати на овај начин: „Истурчени Срби устали противу Махмуда и траже склоништа у Срба Хришћана, а ови (Срби Хришћани) издају их Турцима! Истурчени Срби хоће да сиђу у поље Косово, да освете своје старе, и оборе наследнике Муратове, а Срби Хришћани дају наслона потомцима оних који су уништили војску Лазареву.“ Нема спора, да је таква једна појава, таква зорка интереса, у недрима једног и истог народа, сам љути јад и жалост; али на кога за то пада одговорност ако не на људе који, да би спасли себе и своја добра, преврнуше вером прадедовском? Нама хвале и побожност, и поштење, и сјајне племићске особине Хусејин-Капетана; али шта то помаже? Ма коликог поштовања да је достојна приврженост њихова вери Мухамедовој, Срби потурчењаци у деветнајестом веку морали су испаштати за издајничке у четрнајестом. Будимо једном за свагда на чисто с тим: да су у источној Јевропи вероисповедна питања неразлучно везана са националним интересима. Не може се ту рећи: „и Турчин сам и Србин сам; и ходите за то ви, браћо српска, у помоћ“. Нарочито је бесмислен и одвратан овакав говор кад се буна диже да се поврати сила староме *исламу*, оном исламу, који Хришћане дави, и од кога су Срби

отчупали своју независност тек по цену потока своје крви. Понављам, не беше ли главом Хусејин-Капетан и његова браћа, тај који овакав позив на Србе управљаше? — као што ће после бити непријатељи Милошеви који ће све ове контрасте за своје цели употребити. Међу тим, ако је Хусејин доиста ишао да освети своје старе, што пре четири века падоше на пољу Косову, онда, шта му је сметало да дигне и њихову стару заставу хришћанске цивилизације, и да се придружи јуначкој Србији Карађорђа и Милоша? — Очевидно, не може се Милошу замерити што је нашао да му онако улогу ваља играти у кризама које се десеше одма у почетку ове нове периоде. И у једној и у другој кризи он је поступио као паметан човек, као човек, коме је једна велика ствар поверена, и који не само да не сме циља из вида губити, већ му мора и одлучно јездити. Дао би Бог, доиста, да се међу љутим прекорима, којима се кнез Срба изложио, не нађу други, од ових праведнији.

(Наставиће се.)

ПИСМА ИЗ РУСИЈЕ

(Париском „Солеј“ у)

Петроград, 30 јануара 1889.

Две важне новости из иностранства скренуле су од прошле недеље сву пажњу петроградског друштва, на другу страну. Хоћу да говорим о избору ђенерала Буланжеа у Паризу и о смрти царевића Рудолфа у Мајерлингу. Од ова два важна догађаја, тако различитог значаја, сматра се први као поуздани знак: да је парламентарној владавини у Француској откуцнуо час. Слагао бих кад бих рекао, да се је свет због тога снаждио. Немоћ француских комора тако је потпуна и очевидна, њихне седнице тако бурне и тако неплодне, а промене министарстава које су оне изазивале тако учестане, да нико овде (ја разумем оне, који су пријатељи Француској) неће пожалити, ако ишчезне установа, која је са собом донела вилсонизам и Тонкин, а да не говорим о губитку свега утицаја Француске у јевропским стварима. Ако су француски „500 краљева“, који сачињавају вашу скупштину, постали непопуларни у Француској, они су давно већ то били у Русији. Доста је кад вам кажем, да нас гласање од 27 јануара није ни ражалило ни изненадило.

Међу тим, изазвала је смрт царевића Рудолфа узбуђење са свим друге врсте. Пре свега, овај жалосан чин нико није ни у сну предвидео. Поред осталог, тајанствене околности које му окружавају смрт, оживеле су и ненамерно успомену на преку смрт нашега драгога и великога Скобелева. На послетку, царевић Рудолф уживао је овде извесну популарност, у колико на таккову може да рачуна један члан аустријског царског дома код владе и код народа руског. За њега се држало, да је задахнут идејама широка срца, идејама слободњачким и мирољубивим. Са задовољством се гледало у њега, као на непријатеља Немштине и као на будућег супарника Вилхелма II. од Пруске, на бојним пољима будућности. Једном речју, њега сматраше, да ли с правом или не, као непријатеља тројног савеза, који би се раскинуо, да је он дошао на владу. А шта би један човек могао више да обећава, те да га Руси заволе? Неочекивана смрт његова, предаће круну, млађој лози. Шта ће бити с Аустријом? А шта ли ће бити с нама самима? По ономе што се прича, нови је наследник престола затуцани католик; а ово може завадити Аустрију с Италијом, која јој је тек

привремена савезница. Томе на супрот, може произићи неко зближење Русији, у погледу на Пољску и Бугарску. Али, с несталношћу влада, и с револуцијом, чији се потмули гласови свугде у Европи могу разабрати, зар се може с разлогом истаћи каква претноставка? Како да предвидимо оно што ће се случити сутра? Довољно је, мислим, ако кажем, да је с тугом примљена вест, о смрти овог царевића филозофа, у целој Русији.

Подузванични листови, доносећи податке о догађају, не пропуштају да изнесу сву хвалу, о узвишеним намерама царевића Рудолфа, његовом поштовању човештва, његовој љубави за науку и вештине. Сви се утркују у исказима саучешћа прам несрећнога оца, који је доживео толико горких искустава са својим народима, и толико жалости у своме дому. „Мисли се сустижу“ вели орган г. Гирса, „око цара, око оца и његове туге за губитком оваквога сина. Речи су немоћне у борби с оваком тугом. У Русији, где је хришћанско осећање тако снажно, сваки људи да у њему ваља и тражити лека у оваким приликама. Познате су сваком везе пријатељства између Њ. В. Цара аустријског и наше владалачке породице. Сви се ми здружујемо њима у оплакивању једног који је само прерано отргнут од недара Својих“.

У ствари, изрази званичног жаљења нису били мање штедрни. Царски се дом увио у црно за две недеље. Пуковник Рајноч, командант кијевског пука, који је носио име несрећног царевића, добио је налог да отпутује у Беч и да буде при погребу. У Петрограду, похитали су сви чланови дипломатског тела, чим су добили вест о смрти, да изјаве своје сажаљење у аустријском посланству, а и би приређен свечан помен за душу онога, који бејаше царевић Рудолф. Додајмо још на брзу руку, да је према заповести царевој престао сијевски пук да носи име царевићево, и да ће се од сада звати само 34. пук. Ова наредба изгледа да нам открива неко неповерење, које се има прам будућег наследника хабсбуршке круне.

Ипак, може се тврдити, да се наши односи неће променити много докле је год жив цар Фрањо Јосиф. Аустријски је двор претрпео за ових тридесет година толико пораза да се неће олако упустити да произведе какав европски заплет. Може се прорећи, да ће се и питање о Новоме Паризу, које се прелама кроз све јевропске новине, свршити пријатељским споразумом. Али, шта ће се збити по смрти цара Фрање Јосифа? Нико не зна. Међу тим у очима народа руског, изгледа као сигурно, да ће у своје време, драма у Мајерлингу имати за последицу крај јевропском миру, који је тако и тако на разне начине поколебан.

Аустрија, међу тим, неће поћи на Солун, а да Русија себи што год не сачува на Истоку. Александар III. душа ваља, по савету Гирсовом, давно је напустно мисао да господари на Балкану.

Он неће покушавати, као цар Никола да натура јужним Словенима своју вољу, нити као Александар II., да вади свој мач за њихово ослобођење. Он ће гледати да на балканске земље примени, стару и мудру политику равнотеже између сила. Све докле Аустрија и Енглеска оставе Исток на миру, Русија ће бити неутрална. Али, ако утицај немачки или католички узме маха, влади руској не треба ништа више, но да да знак да православни Словени устају на оружје.

У Бугарској, исто као и у Србији, има руска партија и православна, која држи у шкрипцу кнеза Кобурга и његову владу. По што је Русија на политичком пољу претрпела пораз, веома је расположена да пожње који успех на веројатном попришту.

Званични лист Гирсов, не устеже се да прочита молитву кнезу Кобургу, да га прекори и да му попрешети.

„Мимо претпостављања једне стране вере, које чини чини, има и других поступака, који су увредили здрав део становника ове несрећне земље. Сваки нам дан доноси у том правцу, најжалосније новости, које показују да је православна црква оскврњена у њеним најсветијим догмама. Нека сваки зна: у земљи верној православној вера се претпаја у идеју о народности и отачаству. Дрзнути руку на ту светињу, значи дирнути народ у живац, а нико то до сад није учинио без казне. Дакле, црква не може у овој борби ништа изгубити. Нападају на њу морају се обрнути против угњетача. Таква несрећна политика носи у себи клицу проклетства.

Ја сам већ рекао једном да интереси црквени надмашују све остале у очима руске владе од неколико година; или се барем претпајају с питањима о народности. Орган Гирсов понавља данас то изреком, а догађаји томе потпуно одговарају. Пропаганда православна, по што је много дејствовала противу лутеранства у балтичким покрајинама, окомла се сада по најжешће против католика у Пољској. Можда се ја и варам, али ми се чини да ће католицизам скупо платити у Пољској сваки успех који би постигао у Бугарској. Већ се говори полуванично, да би требало свечано прославити педесетогодишњицу повраћаја у православље литавских унијата. Овај знаменити догађај повратио је руској цркви милијун и по сељака пољских. Заслуга се за ово прекрштење приписује у главном митрополиту виланском Симашку. Али је сигурно да је полиција цара Николе нашла моћнијих средстава за уверење, но што је имала речитост владичина. Данас, кад је Пољска побеђена, утучена, забрављена, потпуно онеспособљена да се икада подигне као слободна држава, отпор ће католицизма бити слабији, и успеси рускога свештенства лакши.

Кроз који месец празноваће се друга свечаност и мање насилна а популарнија. Идућег 26 Септембра биће сто година, од како су Руси заузели Одесу. Ова велика и сјајна варош бејаше тада још незнатно селанце раштркано око града Кацибиса. Цело становништво заједно с, турском посадом, није имало више од две хиљаде душа. После две године, јашким уговором би уступљена Одеса Русији (1791)

Од тога дана полази њено напредовање које се може мерити с напретком великих вароши америчких. Благодарети тројици Француза у прогнанству, војводи од Ршелија адмиралу Рубасу и грофу Ланжрону, Одеса се преобрази за неколико година. Године 1804 имађаше већ 10.000 становника, 1829 имађаше 50.000 Од то доба није се заустављала у растењу. Године 1850 достигла је 90.000, 1870 бројала је 162.000 а лане је претурила 300.000. Прошле године увећао се источни Марсељ са 12.000 људи, а број кућа достигао је 11-ту хиљаду. Као трговинска варош Одеса је брже напредовала и од самог Петрограда. Руски економци се сглашавају у прорицају њене најславније судбине, и мисле да ће за један век моћи такмачити се и с Цариградом.

За одбрану овако напредне вароши, било је нужно да се створи флота, која ће се разместили између Севастопоља и Николајева. Та флота постоји данас у ствари, само је вала довршити њено наоружање. Што је сад тек постигнуто новим, дивовским топовима. Брод „Синона“ добио је нарочито два голема топа, који теж е сваки по 60 000 килогр. без прибора. Ова убојна чудновишта имају за задатак да избацују на 21 километр даљине ђулад од 600 килогр. а с брзином од 3.000 метара. Довољна су само два човека да рукују хидрауличким машинама, које ове топове чисте и пуне. Тврди се да су наши адмирални тако задовољни успехом ових топова, да је наређено да се таквима снабду и све нове оклопнице, које се сада граде у Петрограду.

СЛИКЕ СА ДАЛЕКОГ ИСТОКА!

(Из вележника једног Пожаревљанина)

III.

Пут на далеки север

— Берингов пролив — Домовина вечне зиме и северне светлости — Пловидба кроз густе магле, санте и ледене брегове — Опасности на оваком путу — Свраћање у Петропавловск, Шантарска острва и Чухотска предгорја. — Сретно допирање до Срчаног Камена и ушћа ледене реке Анадира. — Повратак.

На дан 10-ог Јуна 1886 год. догла је котву из пред Владивостока велика корвета руска „Цигит,” и, под командом заповедника тихо-океанске убојне ескадре, чувенога под-адмирала Корнилова, предузела тешки и опасни пут — на далеки север. Задатак је ове експедиције био, да у испитачкој цели допре до крајње тачке Берингова пролива, до Срчаног Камена, додирујући уз пут сва места од значаја, као: Петропавловск, (Камчатку,) отоке Шантарске и предгорја Чухотска. Судбина је хтела да се на тој лађи нађе и један наш Пожаревљанин — писац ових редова — коме нека је слободно да исприча шта је тамо видео и — забележио!

И доиста, не само суве обале него и воде овог краја света вечно су студене и ледене, јер их није кадро да згреје ни најтоплије јунско и јулско сунце Владивостока. То је права домовина белог медведа, скупих веверица и још скупљих самурова! То је завичај оних полудивљих чухотских племена, сујеверних поклоника идола, који не лове само дивље зверове, него и — живе ш њима!

Ми ћемо о овим синовима ладнога севера даље, и особено, прозборити. За сад ћемо само толико рећи: да су они ти живи примерци који нас, више но икоји други, задивљују чудесном издржљивошћу људске природе и организма — јер, доиста, они бораве не на земљи већ на стени леденој — изгубљени у поларним маглама и снежним вејавицама њеним. Једино, управо, што душу ових бедних представника човечанства, може да осветли и огреје, то су, зар они чаробни зраци северне светлости! који им се у место сунца рађају.

Али да причамо редом. . .

Корвета „Цигит”, као што рекосмо, кренула се из Владивостока 10-ог Јуна '86. То је већ лето, у велико, у Владивостоку; и Јуни је, заједно са Јулијем, још најбоље време за путовање на далеки север. Август је већ ладан и непогодан. Али, и ако су ово најбољи и најтоплији месеци у северну календару, опет је наша лађа, после кратког пловена у правцу севера, ударила на густе магле и тешке санте. Па да су ове магле бар краткога века, него сакривају сунце по читавих 15 па и 20 дана узастопце, и гоне мрнара да свакога часа застаје,

дубину проба, и — више пипа и мйли него ли броди ил' плови. Горе, теже, и од густе магле јесу ледене санте које сваки час о брод ударају, и — најкуражнија срца потресају! Срећа је, управо, кад се не наиђе и на какав ледени брег довољне брзине, јер је у таквом судару судба и најјаче лађе запечаћена. Путовање и по релативно, тихим водама морским, и по благим климама земног шара, скопчано је са тешкоћама и непријатностима, али је залазак у ове углове вечите зиме предузеће окружено и ванредним тегобама и опасностима. Нити се те тегобе и опасности огледају само у маглама кроз које се лута, и леденим масама кроз које се брод пробија. Оне лежи и у погрешкама у које лако падају и најискуснији мрнари, и у умору коме подлеже најчвршћа послуга бродарска. Слободно се може рећи, да су за сво време оваког једног пута, и највиши адмирал и најнижи матроз: прави мученици. Официри, нарочито, пзгибоше на вечитим и честим сменама својим, на крову лађе, где их бије свака непогода, а где се тражи толико издржљивости и присебности. Али нисмо ни много сретнији ми што се по топлим кабинама кријемо. Има нас и таквих на које су страхоте овог пута и *религиозно* подејствовале! Тако видећете многог баћушку где је узео какав црквени молитвеник, и, читајући га побожно, тражи наслона души својој. А, кад каква добра санта споља удари и задрма лађу из темеља, он се почне крстити, као да је у Исаковој цркви у Петрограду! Други ће опет наћи писма која је од рођака или пријатеља у Владивостоку подобиао; и, ма да их је донде, ваљда, двадесет пута прочитао. сада опет тражи да види шта му пишу? Трећи ће повадити из торбе фотографије своје жене и деце и над њима — уздицати! Ну најинтереснији од свију путника јесу ипак они које је морска болест савладала. Ови људи постају тада прави ликови уображења, киселости и клонулости. Тако, на пример. сиђе ли когод с крова да се нашали речма: „хеј да видите колика је санта пред нама“? наћи ће се болесник који ће му одговорити: „каква санта — *ледено острво иде на нас*“! Груне ли, доиста, каква ледина у брод — на болнима се то по најпре и највише позна. А немојте мислити да су то иначе какви слаби људи. Има ту и ветерана из битака — војника најчвршћег калибра. Не! то је чудно дејство морске болести, која је чак и *нарав* њихову изменила. Доктори, нарочито, много трпе од ове промене. Тако, на прилику, ако болнима — по што дође да их обиђе — доктор не припише „*водку*“ или оно што, при поремећеном желудцу, зажеле, њога прате и клетве и псовке. А, кад доктора из вида изгубе, онда ће кисело расположење сваког оболелог и свом другу да досађује.

«Доби ли ти «водке» — баћушко?»

«Нисам — проклет да је доктор».

«А што?»

«Што ћу да крепам без ње».

«Па неће те погреб много коштати — за *ноге* *иа у море*»!

То теби нека да бог».

«А што? зар је мало таквих Государ прежалио за *Бугаре*»!...

И тако даље. . . . Дакле, које у шали, које у болу и плачу, страху и уздаху, прођоше нам од Владивостока *осамнајест* дама! Јест, тек 28-ог Јуна јутром указа се кроз маглу обала *Камчатке*. . . . *Петропавловск*. — викнуше матрози и дотрчаше да јаве путницима у кабини. Све живо, и здраво и болесно, скочи и на кров истрча. Чудна игра природе! која и тајну морске болести лечи! Поглед на парче суве земље, на нешто за шта се можеш руком да ухватиш, и на шта можеш ногом да станеш, тај један поглед моћнији је од најјачег рецепта лекарског! Кас руком однесена, морска болест пролази, и људи, чије нас је бледило до пре неколико минута само плашило, сад су од једном здрави и читави — и крешки и весели. . . .

Петропавловск је пристан руског полуотока Камчатке. Он је тако малено и јадно место да не заслужује име ни једне варошице, а камо ли какве «вароши». У истини, то је једно морско село од 80 кућа и стотину салаша, у којима живе свега 400 душа, расејано свуде по околним шумама. При свој маленкости места и броја становништва, Петропавловск има и школу (основну) и цркву, има «власт», потребна надлештва и одговарајуће особље чиновничко. Он није ни без трговине, али о томе на другом месту. Овде ћемо само о Петропавловском споменути још: да је он славан и као поприште борбе коју Русија води са јевропским Западом око светског господарства. Године 1854-и 1855, у току великога рата кримског, потекла је крв и на овом крају далеког севера. Удружени Инглези и Французи беху тада загрозили овој посебини руској са неких шест убојних лађа, коју је бранила једна мала чета војника, наслоњена на свега једну батерију. Непријатељ је неколико пута покушавао да изађе на обалу и заузме Петропавловск; али је тако вешто и храбро дочекиван, да је најзад морао одступити и Камчатку Русима оставити. Ова сјајна одбрана једне шаке људи нашла је и достојнога признања код руске владе јер су на једној коси око Петропавловска, и на месту где су шанчеви и батерије стајали, подигнута о државном трошку два лепа *мраморна* споменика у борби палима. . . .

«*Цигит*» је стао у Петропавловск само за то, да узме угља и провијанта; а, чим је себе снабдео са потребном количином и једног и другог — пут је настављен у правцу севера и, тако званих, *Шантарских острва*. . . . Управо, и тек после неких *два-најест* дана грувања кроз лед, и залажења у све ладније зоне, допрло се до крајње станице *Берин-*

гова пролива — до интересног Срчаног Камена! на ушћу студене реке Анадира. Ту смо сви изишли на брег, и размилили се по околним селима Чухотским — неки да се прођу и ноге на тврдој земљи опробају, а други богме и да пазаре, да купе што, или да трампе свој дуван за самуре, видре, веверице и другу лепу дивљач! Три дана бављења под овим новим небом северним било нам је доста. «Цигит» је своју испитачку и извидничку улогу на овом крају света извршио, и већ 14 јула под-адмирал Корнилов наредио је да се иде натраг. — Рачун је овај у толико био тачнији у колико је с календаром сигурнији био. Август је, као што рекосмо, месец и сувише непогодан и опасан за пловидбу по овим водама. Тешко оном кога он заледи! Дакле, немојте се чудити ако је «Цигит» и грабио назад — тако да се на дан 20 тога месеца (Августа) већ нашао у заливу «Златнога Рога» и весело бацио котву испред горда Владивостока!

Сибирјак.

Модлистак

ГРАЦИЈАНА.

(Наставак)

Чегртање воденице се, мало по мало, стиша. Грацијана не пословаше више. Њена мати, стара Кадишка — побожна жена — коју је Ортвиелски попа своме стаду увек као пример наводио, разболн се од туге.

Али то не скрену Грацијану са њенога пута. Сујеверни сељаци који су на девојци толику промену видели, говорили су да је у њу некакав бес ушао; а једна милосрдна сусетка јој тога ради даде прочитати код попа молитву. Али зао дух не хтеде да оде, ни после молитве. Једне вечери, међу тим, Грацијана дође кући веома весела и нежна. Она јави мајци да ће један ваљан младић доћи да ју проси. Сретна мајка и не питајући ко је, благослови Бога, и загрли своју кћер оросивши ју сузама.

— „То је дакле због тога било“: — узвикну она са убуђеношћу старих матера, — „и нека је од Бога сретно.“

* * *

У Ортвиелу спремао се за дочек Путуникових родитеља, који беху обећали да ће сутра дан доћи.

Ово се збиваше у јесен. Језеро код млина, увеличано пљуском који је недавно падао, прећаше да обори зграду, и већ је у два пут, услед изливња Гава, нарастао поток који довођаше воду, и срушио један цео зид слабе куће.

Путунци са својим родитељима приспе после подне. Киша пљушташе као из кабла. Грацијана оде по њих са својим чамцем, који не беше већи од једног чунића, и коме вода долазаше до саме ивице, под теретом од три особе.

Ваљда би се и четворо могли у њега укрцати, али не без опасности.

По што обичан друм беше водом поплављен, Грацијана из предострожности заобиђе.

А кад сви пет лица беху скуљена, почеше о удабн говорити и о условима се препирати.

Баба Кадиш, врло слаба, мораде у кревету остати. Њено тешко дисање беше доказ у каквој је јакој грозници.

На један пут се зачу, у сред разговора, пека страхо-вита тутњава у млинском поду.

Као да греде пуцају!

Сви се днгоше, уплахирени и са накострешеном косом. . .
Вода!

У исто доба одјекнуше пет узвика.

Кров са ужасном лармом сударених цигаља, раствори се као на две поле расцепљен.

Грацијана скочи к чамцу.

— Одите, одите, вићну она промуклим гласом,

Сви дотрчаше.

— Брже! . . .

Још једна ломњава! И пола куће се сруши, притиснувши воду која појурн десет метара у вис.

Престрављени, бледи, Путуникови родитељи уђоше први у чамац.

— Хајде! још неко! вићну Грацијана што игда може.

Путуник се беше заплео међ греде, и стајаше на оном делу млина који још беше читав. Још неколико тренутака па ће га вода заједно с млином однети. Његови родитељи стајаху скамењени, нити смејући нити могући да му у помоћ притеку. У тај пар ће Грацијана, са опасношћу живота при-скочити Путуннику.

„Та оди — док ниси погинуо“ вићну му она громко, и однесе га више но што га доведе до чамца. За тим узе весло у руке, и веслајући најживље, изведе на обалу Гава и Путуника и његове родитеље — све — своју рођену мајку једино изузев.

А како то?

У хитњи да спасе Путуника, да му се одужи за спас из ватре свето-Јованске — она је заборавила да јој болна и немоћна мајка под угроженим млином оста.

Грацијана се те дужности своје сетила тек по што је Путунике здраве и читаве изнеда. Кад је с чамцем полетила назад — већ је доцкан било. Млин се срушио и мајка у таласима Гава гроб нашла.

* * *

На погребу своје матере, чија се лешина тек после осам дана нађе, Грацијана плакаше горко. Она не хтеде више Путуника да види; она не смеде више ни куда жива да се покаже.

Не да се љубав њена према свето-јованском избавитељу угасила него се грижа савести у кћери пробудила.

Али једне вечери, видевши свога заручника из далека, оде му јецајући на сусрет.

— Ти знаш да сам ја моју матер због тебе изгубила. —

— Због мене ниси ти могла тако што хтети; а што се сама несрећа десила — ваљда је таква божија воља била.

Немој, тако, Грацијано — него буди моја жена као што као што си моја заручница.

Ове речи подејствоваше силно на Грацијану. Она из њих изведе да њу Путуник љуби, поштује, колико год ју љуби.

Она му даде понова тврду веру да ће за њега поћи, чим у селу уобичајено време од смрти родитеља прође.

(Свршиће се)

ИЗЛОЖБА СРПСКИХ ПРОИЗВОДА
намењених за париску светску изложбу

Одбор за париску изложбу прикупио је многе разно-
врсне предмете по свима грацима наше народне привреде,
па је од примљених предмета одабрао оне, који ће се за па-
риску изложбу послати.

Ови предмети изложени су у згради Народне Скупштине.

Па, како је ово ретка и сасвим удесна прилика, да се на
окупу виде одабрани предмети из свију грана наше народне
производње, као и уметничке и просветне струке, то је од-
бор у споразуму са г. министром Народне Привреде решио,
да се ови предмети, намењени за париску изложбу, изложе
јавноме разгледу.

Према овоме, одбор за париску изложбу јавља пошто-
ваној публици, да је за пет дана, почев од *деанајестог* па
до *шеснајестог* овог месеца закључно, свакоме дозвољен бес-
платан *приспу* у просторије скупштинске зграде ради раз-

гледања изложених предмета и то од 9 до 12 часова пре и
од 2 до 5 часова после подне.

Вр. 1153. 10 Фебруара 1889 г.
у Београду.

Председник одбора за париску изложбу
Министар на расположењу
Јеврем П. Гудовић.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Изашла из штампе књига,

КАРАКТЕР

ПО

САМУИЛУ СМАЈЛСУ

Цена 2 динара.

ПРИВИЛЕГОВАНА НАРОДНА БАНКА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

ПРЕГЛЕД СТАЊА НА ДАН 8. ФЕБРУАРА 1889 ГОД.

		Имаовина		Д у г		Сравњење са прош- лим стањем	
Главница				20,000 000	—		
Акције		20,000.000	—				
Привремене акције				10,000.000	—		
Акционари		7,500.250	—				
Банкноте у течају у злату	137.850					+	3.400
<i>приврем. сталне</i>	2,149.750					—	69.010
<i>сребру</i>	10,946.630					—	74.340
Благајна у злату	2,930.087	42				—	229.213
<i>сребру</i>	4,057.348	61	7,404.237	06		+	9 030
Стране вредности и салда страних кореспонд.	416.801	03				+	2.945
Лисница у злату	975.070	15				+	196.399
<i>сребру</i>	2,781.026	54	3,756 096	69		+	53.777
Зјмови на државне обвезнице у злату	2,492.491					+	2.748
<i>сребру</i>	824.981					—	43 250
Текућу рачуни у домаћим новчан. заводима			1,281.044	66		—	23.580
Менице за наплату			4.546	57		+	2.496
Кауције			148.480	—			
Полагачи кауција					148.480		
Оставе просте			80.600	—			
Остављачи простих остава					80.600		
Оставе по текућим рачунима			1,789.838	—	1,789.838		
Остављачи по текућим рачунима					58.721	82	
Резервни фонд					172,125	—	
Вредности резервног фонда			22.079	62			
Положене акције српске Народне Банке			172.125	—			
Полагачи акција: " " "							
Разни рачуни			55.898	88			
Обавезе по текућим рачунима					48.601	66	
			45,532.596	48	45,532.596	48	